

BÖLÜM 9

YİYECEK-İÇECEK İŞLETMELERİNDE DEMATEL YÖNTEMİ İLE TEDARİKÇİ SEÇİMİNİN UYGULANABİLİRLİĞİ

Erhan METİN¹

Büşra Meltem TÜRKMEN²

1.GİRİŞ

Günümüzde bireylerin refah seviyelerinin yükselmesi ve boş zamanların artmasıyla birlikte yiyecek-içecek endüstrisi ve bu endüstri içerisinde faaliyet gösteren işletmeler dikkate değer boyutlara ulaşmıştır (Sarioğlan, 2016a). Bu boyut fiziksel yeme-içme boyutu olmakla birlikte sosyolojik etkileşimin sağlanması açısından da önem arz etmektedir (Avcıkurt ve Sarioğlan, 2019). Günümüz rekabet ortamında tedarikçi seçimi işletmelerin birbirlerine üstünlük kurmaları ve piyasada avantaj elde etmeleri açısından çok önemli bir yer tutmaktadır. Tedarikçi seçimi, satın alınan doğru, hızlı ve en düşük maliyetle gerçekleştirilebilmesi, buna bağlı olarak üretimin ve diğer işletme birimlerinin performanslarının artmasını sağlayarak rekabet gücü elde etmesi açısından çok önemlidir (Küçük ve Ecer, 2010:435). Tedarikçi seçiminin doğru yapılması işletmelerinin amaçlarına ulaşması ve diğer işletmelerle içinde bulunduğu rekabet ortamında güç elde etmesine ve piyasadaki yerinin sağlamlaşmasında çok etkilidir (Eren ve Özder, 2016:81; Sarioğlan ve Arslan, 2020).

Tedarikçi seçimi yapılırken, tedarikçiye ait performans faktörleri göz önüne alınıp bu faktörlerin işletmenin kendi sektöründeki önem derecesiyle karşılaştırılıp karar verilmesi önerilmektedir. Bunun nedeni tedarikçi seçme faktörlerinin önem derecelerinin sektörden sektöre farklılık göstermesidir (Küçük ve Ecer, 2010:436; Sarioğlan, 2017a).

Tedarikçi seçimi yapılırken birçok ve birbirleriyle çelişen kriterler dikkate alınması gerektiğinden, işletmeler için tedarikçi seçimi çok kriterli karar verme problemlerindedir. İşletmeler için çok kriterli kararların çözümünde nicel ve nitel kriterleri bir arada değerlendiren; AHP, ANP, TOPSIS, ELECTRE, PROMETHEE,

¹ Balıkesir Üniversitesi (Yüksek Lisans Öğrencisi)

² Balıkesir Üniversitesi (Doktora Öğrencisi) busrameltemturkmen@gmail.com

işletmelerinde arttırmaktadır. Bu sorunun çözümü için işletmeler çok kriterli karar verme yöntemlerini kullanmaktadırlar.

DEMATEL yöntemi yiyecek ve içecek işletmelerindeki tedarikçi seçiminde etkili olan kriterleri ve arasındaki neden-sonuç ilişkisini daha iyi anlamamızı sağlayacak seçim kriterlerinin birbirlerine etkisini sebep ve sonuç gruplarına ayırarak tedarikçi seçim problemini planlama ve çözme olanağı vermektedir. Komplike ürün üreten yiyecek ve içecek işletmelerinin üretimde ihtiyaç duyulan maddelerin seçimini ihtiyacını ve üretimi yapan kişinin ürün ile ilişkisini belirlemek için DEMATEL yöntemi yiyecek ve içecek işletmelerinde uygulanabilir. Başka bir deyişle DEMATEL yöntemi yiyecek ve içecek işletmelerinde tedarikçi seçimine etki eden tüm kriterleri analiz ederek en iyileme operasyonu DEMATEL yöntemiyle yapılabilir.

Çok kriterli yiyecek ve içecek üretim işletmeleri için, tedarik zincirindeki her bir kriterin diğerlerine olan etkisi DEMATEL yöntemi kullanılarak görüleceğinden dolayı sistemdeki aksaklıkların belirlenmesinin yanı sıra bu aksaklıkların diğer hangi kriterlere etkisi olduğu da belirlenebilir.

DEMATEL Yönteminin gerçek hayata daha uygun hale getirilmesinin hedefleyen Bulanık DEMATEL yöntemiyle ise karar verici grubun değişkenleri sayısal olarak yorumlanıp sıralama ölçüğü kullanılarak değerler daha net ve daha kolay uygulanabilir hale getirilebilir. Bu sayede karar verici grubun belirsizliği kolayca yorumlanabilir ve tedarikçi seçimi için daha sağlıklı karar verilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksakal, E , Dağdeviren, M . (2013). Anp Ve Dematel Yöntemleri İle Personel Seçimi Problemine Bütünlük Bir Yaklaşım. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 25 (4) 905-913
- Akyüz Y, Soba M. (2013) Electre Yöntemiyle Tekstil Sektöründe Optimal Kuruluş Yeri Seçimi: Uşak İli Örneği. Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi. Cilt:9, Sayı:19. 186-198
- Ar İ, Baki B, Sevim U. (2011). Yeniliği Engelleyen Finansal Faktörlerin Dematel Yöntemi İle Değerlendirilmesi, 6. Üretim Araştırmaları Sempozyumu. 215-223.
- Avcıkurt, C. Sarioğlan, M. (2019). Gastronomi Sosyolojisine Genel Bakış, Gastronomi Olgusuna Sosyolojik Bakış (Edt. Avcıkurt C., Sarioğlan, M.), Detay Yayıncılık, Ankara, 1-14.
- Dağdeviren, M , Dönmez, N , Kurt, M . (2014). Bir İşletmede Tedarikçi Değerlendirme Süreci İçin Yeni Bir Model Tasarımı Ve Uygulaması. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 21 (2) 247-255
- Demireli E. (2010). Topsis Çok Kriterli Karar Verme Sistemi: Türkiye'deki Kamu Bankaları Üzerine Bir Uygulama. Girişimcilik Ve Kalkınma Dergisi Cilt:5 Sayı:1. 102-112
- Doğan E. Sezen B. (2005). Askeri Bir Tersaneye Bağlı Atölyelerin Karşılaştırmalı Verimlilik Değerlendirmesi: Bir Veri Zarflama Yöntemi Uygulaması. Havacılık Ve Uzay Teknolojileri Dergisi Cilt:2 Sayı:2, 77-87
- Ecer F. Ve Küçük O., (2008). İmalatçı İşletmelerde Uygun Tedarikçi Seçimi: Analitik Hiyerarşi Yöntemi İle Bir Kobi Uygulaması. İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt: 22 Sayı:2, 436-450

- Ecer, F , Küçük, O . (2010). Tedarikçi Seçiminde Analitik Hiyerarşi Yöntemi Ve Bir Uygulama. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11 (1), 355-369
- Engül, S. (2017). Yiyecek İçecek İşletmelerinin Tedarikçi Değerlendirmeleri: Yöresel Mutfak Ürünlerinin Satınalma Süreçleri Hakkında Bir Araştırma - Supplier Evaluation Of Food And Beverage Businesses: A Research On The Purchasing Processes Of Local Cuisine Products. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9 (18), 218-233
- Genç T. (2013). Promethee Yöntemi Ve Gaia Düzlemi. Afyon Kocatepe Üniversitesi, İibf Dergisi. Cilt:15 Sayı:1 121-141
- İç, Y , Yurdakul, M . (2014). Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahs) Yöntemini Kullanan Bir Kredi Değerlendirme Sistemi. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 15 (1) 1-14
- Karacasu M. (2007). Kentiçi Toplu Taşıma Yatırımlarının Değerlendirilmesinde Karar Destek Modeli (Electre Yöntemi) Kullanımı. 7. Ulaştırma Kongresi Kongre Sempozyum Bildiriler Kitabı. 155-163
- Karaoğlu, S . (2016). Dematel Ve Vikor Yöntemleriyle Dış Kaynak Seçimi: Otel İşletmesi Örneği. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (55), 9-24
- Karayel, S , Atmaca, E , Yalçın, C , Erol, B . (2018). Vikor Ve Moora Yöntemleri İle Malzeme Taşıma Sistemi Seçimi. Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi, (), 695-708
- Organ A. (2013). Bulanık Dematel Yöntemiyle Makine Seçimini Etkileyen Kriterlerin Değerlendirilmesi. Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Cilt 22, Sayı1, 157-172
- Ömürbek N, Karatlı M, Yetim T. (2014), Analitik Hiyerarşi Sürecine Dayalı Topsis Ve Vikor Yöntemleri İle Adım Üniversitelerinin Değerlendirilmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Özel Sayısı. 189-207
- Ömürbek N, Üstündağ S, Helvacıoğlu Ö, (2013). Kuruluş Yeri Seçiminde Analitik Hiyerarşi Süreci (Ahp) Kullanımı: Isparta Bölgesi'nde Bir Uygulama. Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt: 11, Sayı: 21 101-116
- Ömürbek, N , Şimşek, A . (2014). Analitik Hiyerarşi Süreci Ve Analitik Ağ Süreci Yöntemleri İle Online Alışveriş Site Seçimi. Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 12 (22), 306-327
- Özbek, A , Erol, E . (2016). Copras Ve Moora Yöntemlerinin Depo Yeri Seçim Problemine Uygulanması. Ekonomi, İşletme, Siyaset Ve Uluslararası İlişkiler Dergisi, 2 (1), 23-42
- Özdemir Ü. (2016). Bulanık Dematel Ve Bulanık Topsis Yöntemleri Kullanılarak Limanlarda Yaşanan İş Kazalarının İncelenmesi. Journal Of Eta Maritime Science. 4(3), 235-247
- Özgüven N. (2012). Promethee Sıralama Yöntemi İle Özel Alışveriş Siteleri Üzerine Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (27), 196-201.
- Sarioğlu, M., Arslan, K. (2020). Yiyecek-İçecek İşletmelerinde MOORA Yöntemi ile Tedarikçi Seçiminin Uygulanabilirliği, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 19(73), 254-270.
- Sarioğlu, M. (2017a). A Study Concerning The Applicability of Supply Chain Management SCOR Model in Food and Beverage Enterprises, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34(2), 85-100.
- Sarioğlu, M. (2017b). Supplier Selection with Fuzzy Vikor Method in Food and Beverage Enterprises (Turkey), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14(25), 239-253.
- Sarioğlu, M. (2016a). Determination of The Influencing Factors To Menu Planning In Big Sized Food Beverage Firms Sample of Turkey, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1). 105-116.
- Sarioğlu, M. (2016b). Yiyecek-İçecek İşletmelerinde Satın Alma Müdürlerinin Tedarikçi Seçim Yöntemleri Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma, Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13-30.
- Sarioğlu, M. (2011). Konaklama İşletmelerinde Tedarik Zinciri Yönetimi Kapsamında Tedarikçi Seçim Kriterleri Üzerine Görgül Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(37), 357-373.
- Soba, M , Eren, K . (2011). Topsis Yöntemini Kullanarak Finansal Ve Finansal Olmayan Oranlara Göre Performans Değerlendirilmesi, Şehirlerarası Otobüs Sektöründe Bir Uygulama. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 11 (21), 23-40.

- Supçiller, A , Çapraz, O . (2011). Ahp-Topsis Yöntemine Dayalı Tedarikçi Seçimi Uygulaması. Ekonometri Ve İstatistik E-Dergisi, 0 (13), 1-22.
- Supçiller, A, Deligöz, K . (2018). Tedarikçi Seçimi Probleminin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle Uzlaşık Çözümü. Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi, (), 355-368
- Şenkayas, H , Hekimoğlu, H . (2013). Çok Kriterli Tedarikçi Seçimi Problemine Promethee Yöntemi Uygulaması. Verimlilik Dergisi, 2013 (2), 63-80
- Yücel, M , Ulutaş, A . (2009). Çok Kriterli Karar Yöntemlerinden Electre Yöntemiyle Malatya'da Bir Kargo Firması İçin Yer Seçimi. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 9 (17), 327-344